CUVINTE ŞI SENSURI RECENTE ÎN NOUL *DICŢIONAR ROMÂN-SPANIOL*

CARMEN LOZINSKI
Liceul „Miguel de Cervantes”
Bucureşti

1. *Noul Dicţionar român-spaniol* – DRS_2 [1] – elaborat de Alexandru Calciu şi Zaira Samharadze – ocupă un loc important în ansamblul operelor lexicografice bilingve româno-spaniole apărute în ultimele trei decenii.

Analiza noastră porneşte de la principiile *semanticii moderne* şi ale *metalexicografiei*[2] şi urmăreşte: (1) **ponderea cuvintelor şi sensurilor recente din limba română în economia acestui dicţionar**; (2) **problemele definirii şi echivalării în limba spaniolă a noilor termeni şi sensuri** (atât la nivelul claselor lexico-semantice din care fac parte, cât şi din punct de vedere sintagmatic); (3) **acurateţea soluţiilor lexicografice propuse**[3].

2. DRS_2 înregistrează un număr mare de *termeni, sensuri* şi *sintagme recente* precum: ARIERATE, A BIPĂI, BUTICAR, CĂPŞUNAR, CONSUMERISM, DISCOUNT, GRAFFITTI, GRIL, INSOLVENŢĂ, MOBIL, PEAJ, RATING, ROVINIETĂ, SOLD, AGENT *imobiliar / de bursă / de turism*, ACQUIS*ul comunitar, control* ANTIDOPING, ASIGURARE *casco / multiplă, contribuţie la* ASIGURĂRI, GRIPA *puilor / păsărilor, boala VACII nebune*, CARTELĂ *pre pay*, CONTRACT *pe durată nedeterminată*, DROG *de sinteză, eşichier* POLITIC, FEBRĂ *aviară*, FECUNDAŢIE *in vitro*, MANDAT *european de aducere*, PUTERE *de achiziţie / de cumpărare*, RACHETĂ *instalată în Europa*, SINDROM *respirator acut sever*, SINDROM*ul ADHD / THDA, zonă* EURO, *Front / Guvern de* SALVARE *Naţională*, SALARIU *mediu pe economie*, UNIUNE *consensuală* ş.a.

Înregistrarea unor colocaţii recente, precum CLAUZĂ *de exceptare***,** EUROPA *„cu mai multe viteze”*, PONDERAREA *voturilor*, ÎNTREPRINDERI *mici şi mijlocii*, INTERPRETARE *în sistem „retour”*, INTERPRETARE *în şoaptă / la ureche* etc., a impus şi folosirea unei mărci nou create în lexicografia bilingvă – *(UE)* –, explicitată prin *„din glosarele Uniunii Europene”*.

---

[1] Am folosit sigla DRS_2, pentru a-l diferenţia de o altă lucrare lexicografică de mari dimensiuni, apărută acum trei decenii, *Dicţionar român-spaniol* (DRS_1), dicţionar a cărui analiză am realizat-o cu alte ocazii (Lozinski 2006; 2009; 2010a; 2010b).

[2] Vezi Bidu-Vrănceanu (1996, 2000b; 2010), Bidu-Vrănceanu / Forăscu (2005), Corbin (1989) şi DSL.

[3] Pentru alte discuţii şi exemple privind înregistrarea şi echivalarea noilor termeni şi sensuri din limba română în dicţionarele bilingve româno-spaniole vezi Lozinski (2008; 2009; 2010b; 2011).

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)

DRS_2 include şi *termeni*, *subsensuri* şi *sintagme* considerate tabu de lexicografia bilingvă anterioară anului 1989: AZILANT, CONTRACEPTIV, CONTRACEPŢIE, DISIDENT, HOMOSEXUAL, PORNOGRAFIE, SCIENTOLOGIE, CLAUZA *naţiunii celei mai favorizate*, FOTOGRAFIE *porno, a pune sub ascultare* TELEFONUL. Alte lexeme tabu, înregistrate pentru prima dată de acest dicţionar, sunt precedate de marca (*la masoni)*: sub MISTRIE apare şi sintagma *a trece* MISTRIA, sub FIU, se regăseşte şi ocurenţa FIII *luminii*, sub COLOANĂ figurează contextul *a fost ars între* COLOANE, un subsens al lui COMISARIAT este urmat de precizarea *(în Ordinul de Malta)* ş.a.m.d.

3. DRS_2 înregistrează *noile accepţii* ale unor *termeni polisemantici uzuali* din limba română, le marchează corespunzător şi indică echivalenţele acestora, după o prealabilă dezambiguizare semantică.

De cele mai multe ori lexicografii identifică *sistemul de opoziţii propriu limbii spaniole* şi înregistrează corespondenţii potriviţi.

• Dacă pentru echivalarea celor patru sensuri mai vechi ale lui A LEGITIMA („1. a(-şi) dovedi identitatea pe baza unui document legal. 2. *(jur.)* a recunoaşte un copil născut în afara căsătoriei. 3. *(jur.)* a oficializa o căsătorie. 4. *(fig.)* a justifica, a îndreptăţi") pot fi folosite echivalenţele *IDENTIFICAR, COMPROBAR LA IDENTIDAD, (jur.) LEGITIMAR, HACER LEGÍTIMO (AL HIJO NATURAL), (fig.) JUSTIFICAR, LEGITIMAR*, pentru sensul recent, din limbajul sportiv, al lui *a se* LEGITIMA, acela de „a semna un contract cu un club sportiv", spaniola dispune de un termen specializat contextual şi, prin urmare, înregistrarea acestui nou sens, marcarea prin *(sport)* şi indicarea corespondenţilor respectivi – *FICHAR POR, SUSCRIBIR FICHA POR* – în DRS_2 sunt corecte şi binevenite.

• La fel stau lucrurile şi în cazul lui COMISAR, care poate fi pus în corespondenţă, pentru sensurile şi sintagmele mai vechi cu *COMISARIO, (de poliţie) INSPECTOR DE POLICÍA, (mar.) SOBRECARGO, EL COMISARIO DE LA* EXPOSICIÓN, dar, în cazul colocaţiei recente *Înaltul* COMISAR ONU, lexemul selectat pentru a-l echivala nu poate fi decât *COMISIONADO*, iar traducerea completă *EL ALTO COMISIONADO DE NACIONES UNIDAS / DE LA ONU*, echivalenţă pe care lexicografii DRS_2 o înregistrează.

• Pentru echivalarea lui UMBRELĂ spaniola dispune de două lexicalizări, care se actualizează în contexte determinate: *PARAGUAS* pentru UMBRELĂ *de ploaie* şi pentru noul sens figurat, creat în ambele limbi puse în relaţie, şi anume acela de „instituţie sub patronajul căreia se desfăşoară o acţiune", şi, respectiv, *SOMBRILLA* sau *QUITASOL* pentru UMBRELĂ *de soare*. Prin urmare, echivalarea unei sintagme, cum ar fi *„acţiune realizată sub* UMBRELA *ONU"* se va face exclusiv prin *„acción bajo el PARAGUAS de la ONU"*, iar includerea unui context minimal de acest tip în articolul destinat termenului respectiv ar fi fost binevenită.

• La fel, sub articolul consacrat lui SONERIE ar fi fost utilă precizarea că pentru soneria telefonului mobil şi în contextul *logouri şi* SONERII echivalarea nu se mai face prin sinonimul interlingvistic *TIMBRE*, ci prin sintagma specializată contextual *TONOS DE LLAMADA*.

• Multe soluţii lexicografice din DRS_2 scot în evidenţă faptul că cele două limbi puse în relaţie *organizează diferit acelaşi continuum semantic* şi în ceea ce priveşte *numărul unităţilor lingvistice folosite*.

Sub BURSĂ este înregistrat contextul *întâlnire a agenţilor de* BURSĂ, redat prin lexemul *BOLSÍN*, sub HAŞIŞ apare colocaţia *şedinţă de fumat* HAŞIŞ, tradusă prin *(arg.) FUMATA, a introduce* CLAUZE *într-un contract* este echivalat prin *CLAUSULAR, totalitatea* CLAUZELOR *(unui contract)* prin *CLAUSULADO, operator pe* CALCULATOR prin *TECLISTA* ş.a.m.d.

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)

4. DRS_2 înregistrează şi *termeni, sintagme sau sensuri inexistente în dicţionarele limbii române*: PIAR, TOT-TEREN, la A RAŞCHETA este înregistrat un al treilea sens, marcat (*arg.*) etc. În toate aceste cazuri, corespondenţii cu care sunt puşi în relaţie aceşti termeni şi sintagme sunt cei care elucidează sensul lexemelor şi sintagmelor românesti: *RELACIONES PÚBLICAS* „responsabil cu *relaţii publice*”, *TODOTERRENO* „vehicul 4x4” şi, respectiv, *AFEITARSE* „a se bărbieri”.

Există însă o serie de termeni sau sensuri recente care, deşi nu figurează încă în dicţionarele limbii române, se actualizează frecvent, iar înregistrarea, marcarea pe domenii şi glosarea lor în acest dicţionar este binevenită. Este cazul lui ROAMING *(tel.)* pus în relaţie cu *ITINERANCIA* sau al sensului secundar, marcat *(fam.,TV),* al lui BURTIERĂ („anunţ / text mobil care rulează pe ecranul televizorului”) echivalat prin *RÓTULO MÓVIL* şi *EN TELETEXTO*.

5. Dicţionarele bilingve conţin un număr variabil de *glose*, care ţin locul de echivalenţi pentru *termenii referitori la realităţile socio-culturale specifice* ţării respective.

• Pentru sensul de bază al lui AUROLAC – „lac pentru vopsit elemente metalice, conţinând elemente halucinogene” – sunt indicaţi corespondenţii *LACA* („lac”) şi *PEGAMENTO* („lipici, aracet”). Apoi sunt înregistrate sensul, figurat, de „copil fără cămin (al străzii) care se droghează cu aurolac”, care este glosat mai întâi prin *(arg.) NIÑO VAGABUNDO / CALLEJERO (QUE INHALA PEGAMENTO / DISOLVENTE)* („copil al străzii care inhalează aracet /dizolvant”), iar mai apoi pus în relaţie cu un echivalent cultural – *HUELEPEGA* („tânăr /copil din America Latină care inhalează aracet industrial pentru a uita de problemele cu care se confruntă”) –, precum şi sintagma *bandă de* AUROLACI, echivalată prin *„BANDA DEL PEGAMENTO”*, soluţie acceptabilă doar în registrul familiar. Lipseşte, însă, din articolul respectiv, un alt subsens, figurat şi peiorativ, cel de „om prost, redus mintal”, pentru echivalarea căruia nu s-ar mai putea folosi lexemele sau sintagmele anterioare, ci unul din cvasisinonimele *SUBNORMAL* şi *DEFICIENTE*, ambele marcate *(depreciativ)* în dicţionarele spaniole.

• Alte exemple în acest sens sunt DOSARIADĂ, care este marcat *(fam.)* şi explicitat printr-o parafrază amplă – *CHANTAJE DE LOS EXPEDIENTES PERSONALES* – şi un echivalent între ghilimele *EL „DOSSIERGATE”*, ROVINIETĂ, pentru care glosarea este incompletă – *PEGATINA (DEL TRÁFICO)* („abţibild de trafic”) – şi nu elucidează sensul lexemului românesc, sintagma CODUL *numeric personal*, care este urmată de o explicaţie între paranteze – *(nu există; folosesc numai deneí)* -, sau MANCURT, termen absent din dicţionarele bilingve anterioare anului 1989, care este redat prin împrumutul *MANKURT*, deşi o parafrazare a termenului ar fi fost utilă, întrucât atât sensurile mai vechi ale acestuia – „1. (ist.) rob care (...) îşi pierdea memoria şi orice urmă de personalitate, fiind uşor de manipulat. 2. (ext.) persoană înrobită total şi îndobitocită; persoană căreia i-a fost anulată conştiinţa de sine” – , cât şi sensul recent, de „român aservit puterii ruseşti / sovietice”, care se actualizează frecvent în româna vorbită în Basarabia, sunt destul de opace pentru vorbitorul mediu de limba română.

6. De multe ori se remarcă *ordinea aleatorie a echivalenţelor propuse sau absenţa corespondentului spaniol uzual în seria indicată*.

• Este cazul lui TELECOMANDĂ, al cărui echivalent uzual, *MANDO A DISTANCIA*, apare penultimul în seria corespondenţilor *TELEMANDO, TELEDIRECCIÓN, CONTROL A DISTANCIA/REMOTO, TELECOMANDO, MANDO A DISTANCIA, TELEGOBIERNO*; sensul marcat *(TV)* al lui ANUNŢ este pus în relaţie cu anglicismul *SPOT*, lexem care se actualizează rar în spaniolă, şi cu sintagma marcată *(Am.) AVISO COMERCIAL*, în loc de corespondentul

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)

interlingvistic uzual *ANUNCIO*; colocaţia CODUL *PIN* este glosată, corect, prin *CÓDIGO DE LA TARJETA DE CRÉDITO* şi *LOS CUATRO DÍGITOS SECRETOS DE LA TARJETA*, dar nu este indicată sintagma uzuală *CÓDIGO PIN*, iar pentru HĂRŢUIRE *profesională* este preferată o parafrazare greoaie, neeconomică – *ACOSO MORAL EN EL TRABAJO, PSICOTERROR LABORAL VIOLENCIA PSICOLÓGICA EN EL TRABAJO* – în locul echivalenţei, consacrate prin uz, *ACOSO LABORAL*.

7. Alteori DRS_2 indică drept echivalenţe *termeni şi sintagme inexistente în dicţionarele limbii spaniole*.

• Termenul PILULĂ *anticoncepţională* este pus în relaţie cu *PÍLDORA ANTIBEIBI*, în loc de *PÍLDORA (CONTRACEPTIVA)*, iar *vânzător de* DROGURI cu *DÍLER*, deşi corespondenţii uzuali sunt *VENDEDOR DE DROGAS*, sintagmă nemarcată stilistic, şi termenul argotic *CAMELLO*; pentru A XEROXA şi *hârtie de* XEROX sunt indicaţi corespondenţii *XEROCOPIAR* şi, respectiv, *PAPEL COPIA*, inexistenţi în dicţionarele limbii spaniole, echivalenţele corecte şi uzuale fiind SACAR/ HACER FOTOCOPIAS, *FOTOCOPIAR* şi, respectiv, *PAPEL PARA FOTOCOPIADORA*.

8. DRS_2 *nu înregistrează o serie de colocaţii uzuale*, care se actualizează frecvent în limba română contemporană, şi care pun probleme de echivalare. Absenţa acestora privează utilizatorul cu o competenţă lingvistică redusă sau medie în limba spaniolă de informaţii semantice importante sau îl fac să recurgă la traduceri *ad litteram*, sau eronate.

• Astfel, nu figurează sub articolele corespunzătoare sintagme precum: COPIE *xerox*, căreia i-ar corespunde lexemul *FOTOCOPIE*; PAGINI *aurii*, pentru echivalarea căreia în limba spaniolă ar trebui selectată sintagma *PÁGINAS AMARILLAS*; MONITORUL *Oficial*, care poate fi pus în corespondenţă cu un echivalent cultural *BOE*, lexicalizare a siglei lui *BOLETÍN OFICIAL DEL* ESTADO; sub TRAFIC apare ocurenţa TRAFIC *de femei*, dar lipseşte cea de TRAFIC *de carne vie*, care se actualizează mai frecvent şi pentru echivalarea căreia ar trebui selectată sintagma specializată contextual *TRATO DE BLANCAS*.

• Spaniola preferă unor anglicisme, precum HOT-DOG, SHOWBIZ, VOUCHER, CHECK-IN, termenii şi sintagmele adaptate sau calchiate: *PERRO (PERRITO) CALIENTE, MUNDO DEL ESPECTÁCULO, BONO DE VIAJE* sau *BONO DE HOTEL* şi, respectiv, *FACTURACIÓN DEL EQUIPAJE* (care se întâlneşte ca traducere oficială în toate aeroporturile din ţările hispanice) şi *MOSTRADOR DE FACTURACIÓN*. Absenţa acestor termeni recent împrumutaţi din limba engleză din corpusul DRS_2 va face ca utilizatorii cu o competenţă lingvistică medie ai acestui dicţionar să recurgă la aceste anglicisme şi în discursul în limba spaniolă.

• Sintagma uzuală APĂ *plată* nu este înregistrată sub articolul APĂ, unde figurează APĂ *minerală*, ci sub articolul destinat adjectivului PLAT, iar intrarea FORUM trimite la FOR, unde nu sunt înregistrate nici sensul nou, din comunicarea în mediul electronic, de „discuţie pe internet între participanţi care au interese, preferinţe etc. comune”, şi nici colocaţiile uzuale *a intra pe* FORUM, *a participa la o discuţie pe* FORUM.

• O sintagmă uzuală precum ASOCIAŢIE DE LOCATARI/ DE PROPRIETARI nu este înregistrată nici sub intrarea ASOCIAŢIE, nici sub LOCATAR sau PROPRIETAR, iar utilizatorul dicţionarului va fi tentat să recurgă la traducerea *ad litteram ASOCIACIÓN DE INQUILINOS/ DE PROPIETARIOS*, în locul celei corecte de *COMUNIDAD DE VECINOS*.

• La fel de oportună ar fi fost înregistrarea colocaţiei CARTE VERDE („document special pentru automobilele cu circulaţie europeană”), al cărei echivalent este *CARTA VERDE*, deoarece un vorbitor de limbă spaniolă cu o competenţă lingvistică medie ar fi tentat să

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)

recurgă, pentru traducerea acesteia, la un fals prieten: *LIBRO VERDE*.

9. Numărul mare de cuvinte şi sensuri recente înregistrate şi soluţiile lexicografice propuse fac din DRS_2 un instrument util pentru comunicarea în limba spaniolă, atât pentru vorbitorii obişnuiţi, cât şi pentru specialişti.

La reeditarea acestuia s-ar impune, totuşi, o reorganizare a anumitor articole şi o reevaluare a echivalenţelor propuse pentru o serie de termeni şi subsensuri.

SIGLE

DSL = Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, 2001, Nemira.

DRS_1 = Calciu, Alexandru, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, 1979, *Dictionar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

DRS_2 = Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 2009, *Dicţionar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1996, „Lexicografia şi metalexicografia", în *Studii şi cercetări lingvistice*, XLVII, nr. 1-6.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2000a, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2000b, „Dicţionarele bilingve din perspectiva metalexicografiei", în *Limbă şi literatură*, vol.I-II, p. 11-17.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul*, Bucureşti, Humanitas Educaţional.

Corbin, Pierre, 1989, „Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de récherche de la lecture critique des textes léxicographiques français contemporains", în *Le français dans le monde*, nr. *Léxiques*, p. 31-41.

Lozinski, Carmen, 2006, „Problemele sensului în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), 2006: 297-306.

Lozinski, Carmen, 2008, „Problemele polisemiei în limbile română şi spaniolă. Sensuri noi în dicţionarele bilingve" în Gabriela Pană Dindelegan Gabriela (coord.), 2008: 629-632.

Lozinski, Carmen, 2009, „Terminologiile în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), 2009: 549-554.

Lozinski, Carmen, 2010a, „Sinonimie şi echivalenţă interlingvistică în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Zafiu Rodica, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds.), 2010: 257-263.

Lozinski, Carmen, 2010b, „Termeni specializaţi în dicţionarele bilingve (româno-spaniole)", în Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), 2010: 273-288.

Lozinski, Carmen, 2011, „Noul Dicţionar român-spaniol. Aspecte macro- şi micro-structurale", în Rodica Zafiu, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), 2011: 275-283.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2006, *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Pană Dindelegan Gabriela (coord.), 2008, *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării. Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)

Zafiu Rodica, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), 2009, *Limba română. Teme actuale. Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Zafiu Rodica, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds.), 2010, *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Zafiu Rodica, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), 2011, *Limba română: Ipostaze ale variaţiei lingvistice. Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

RECENT WORDS AND MEANINGS IN THE NEW ROMANIAN-SPANISH DICTIONARY

(*Abstract*)

The present work is a short study of metalexicography that aims to analyse the way in which some of the words and meanings created in Romanian or borrowed, in the last two decades, are reflected and defined in a recent Romanian-Spanish dictionary (*Dicţionar român-spaniol* – DRS_2).

BDD-V926 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 11:45:45 UTC)